

Na Podlasiu istnieje realne zagrożenie związane z zapewnieniem miejsc w przedszkolach wszystkim uprawnionym dzieciom. Istniejąca baza nie pomieści jednocześnie czterech pełnych roczników maluchów. Dlatego NIK zaleca samorządom zintensyfikowanie działań na rzecz zapewnienia opieki tym dzieciom i stałej analizy potrzeb, uwzględniającej tendencje demograficzne i oczekiwania rodziców. Pilnych zmian wymaga także sposób naboru do przedszkoli, bo w dotychczasowym Izba wskazała poważne nieprawidłowości.

NIK sprawdziła jak podlaskie gminy wywiązują się z zapewnienia miejsc w przedszkolach dzieciom w wieku przedszkolnym, w tym od 1 września 2015 r. wszystkim czterolatkom, a docelowo od 1 września 2017 r. wszystkim dzieciom w wieku od 3 do 6 lat. Zbadano również transparentność procedur naboru do przedszkoli publicznych w latach szkolnych 2014/2015 i 2015/2016. NIK skontrolowała 10 podlaskich gmin i 20 przedszkoli publicznych funkcjonujących na ich terenie.

Z ustaleń kontroli wynika, że istnieje zagrożenie, że podlaskie samorządy będą miały problem z zapewnieniem miejsc w przedszkolach i w innych formach wychowania przedszkolnego wszystkim dzieciom objętym nowymi przepisami (od 1 września 2017 r. wszystkie zameldowane dzieci w wieku od 3 do 6 lat). Dlatego NIK wskazuje na potrzebę zmian i zwiększenia dostępnej bazy przedszkolnej. Dotychczasowe kłopoty z liczbą miejsc w przedszkolach dodatkowo zwiększyło przywrócenie obowiązku szkolnego od 7 roku życia, bowiem w systemie edukacji przedszkolnej równocześnie już pojawią się trzylatki, a jeszcze pozostaną sześciolatki. Same bowiem tylko sześciolatki to w objętych kontrolą gminach dodatkowo 6 tys. dzieci, a w całym województwie podlaskim - blisko 12 tys. Z rachunków wynika więc, że jeśli sześciolatki zostaną w przedszkolach, to na Podlasiu może zabraknąć miejsc dla ponad 10 tys., a w skontrolowanych gminach dla ponad 5 tys. trzylatków. Wyniki kontroli jasno też wskazują, że w oparciu o obecną bazę: przedszkola, oddziały i punkty przedszkolne w ośmiu z dziesięciu skontrolowanych gmin od 1 września 2017 r. można będzie przyjąć od 69 proc. do góra 92 proc. uprawnionych dzieci w wieku od 3 do 5 lat (jeszcze bez uwzględnienia sześciolatków)

NIK pozytywnie ocenia fakt, że podlascy samorządowcy zadeklarowali, a w niektórych wypadkach podjęli już działania na rzecz rozbudowy i modernizacji posiadanej bazy lokalowej.

Dotychczas wójtowie, burmistrzowie i prezydenci miast dokładali starań, aby zrealizować obowiązki nałożone znowelizowaną ustawą z 13 czerwca 2013 r. Wszystkim czterolatkom zapewniono miejsca do korzystania z wychowania przedszkolnego, a rodzicom czterolatków, których nie przyjęto do wybranej placówki wskazywano pozostałe wolne miejsca. Ponadto, pokrywano koszty opieki dzieci, korzystających z niej poza terenem gminy. Jeden z samorządów skorzystał też z możliwości sfinansowania pobytu czterolatków (dla których zabrakło miejsca w przedszkolu publicznym) w placówce niepublicznej, wyłonionej w drodze konkursu ofert.

Warto docenić także fakt, że zwiększyła się liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w skontrolowanych gminach: odpowiednio w latach 2014/2015 - 2015/2016 z niespełna 87 proc. do ponad 95 proc. (dzieci od 3 do 5 lat). Jednocześnie pomimo podejmowanych działań wciąż nie udało się zapewnić miejsc w przedszkolach publicznych wszystkim zainteresowanym. W roku szkolnym 2014/2015 brakło miejsc dla 506 zgłoszonych dzieci (trzy- i czterolatków), a w roku szkolnym 2015/2016 dla 178 trzylatków. Zauważalny spadek (o blisko 65 proc.) liczby dzieci nieprzyjętych do przedszkoli, był efektem rozpoczęcia w 2015 roku nauki w szkole podstawowej przez półtora rocznika sześciolatków.

Wyniki kontroli NIK wskazują, że nabór do części podlaskich przedszkoli samorządowych na lata 2014/2015 i 2015/2016 odbywał się z istotnym naruszeniem prawa. NIK ujawniła liczne nieprawidłowości w 16 z 20 skontrolowanych przedszkoli publicznych, z czego negatywnie oceniono aż

11 placówek. Bez zastrzeżeń oceniono sposób przeprowadzenia rekrutacji w zaledwie trzech przedszkolach publicznych.

Stwierdzone nieprawidłowości, które miały wpływ na końcowy wynik rekrutacji, związane były przede wszystkim z ustalaniem przez organy nieuprawnione dodatkowych kryteriów wyboru kandydatów i nieprawidłowym ocenianiem wniosków o przyjęcie. Zdarzało się także, że dyrektorzy przedszkoli nie przeprowadzali postępowań uzupełniających lub nie dokumentowali zdarzeń istotnych dla oceny i przebiegu procesu rekrutacji. W efekcie takich praktyk, do przedszkoli publicznych przyjmowano dzieci, które przy prawidłowo prowadzonej rekrutacji nie powinny się do danej placówki zakwalifikować. Zdaniem NIK lekceważenie prawa oraz nierzetelne wykonywanie obowiązków przez osoby odpowiedzialne za przeprowadzenie transparentnego procesu rekrutacji do przedszkoli publicznych (dyrektorzy przedszkoli oraz członkowie komisji rekrutacyjnych) może podważać zaufanie obywateli do organów i instytucji samorządowych.

NIK zwraca także uwagę na stwierdzone w 34 oddziałach 14 przedszkoli publicznych przypadki przekraczania dopuszczalnych limitów liczby przedszkolaków w poszczególnych grupach.

Zgodnie ze znowelizowaną ustawą, począwszy od 1 września 2013 r. gminy ograniczyły wysokość opłat w przedszkolach publicznych do 1 zł za każdą dodatkową godzinę opieki powyżej ustawowo darmowych pięciu. Wcześniej (do 31 sierpnia 2013 r.) wysokość pobieranych opłat zależała od decyzji samorządu: w skontrolowanych gminach wahała się od 1,20 zł (Zabłudów) do 3.36 zł (Juchnowiec Kościelny) za godzinę. Obecnie opłata jest jednakowa, a podczas kontroli nie stwierdzono ani jednego przypadku pobierania opłat wyższych niż przewidziane w ustawie.

Ustawowe ograniczenie opłat w przedszkolach publicznych nie wpłynęło negatywnie na sytuację finansową gmin. W związku z wprowadzoną zmianą dochody skontrolowanych gmin w 2014 roku były co prawda niższe o prawie 10 mln zł, jednak z naddatkiem zrekompensowały to dotacje z budżetu państwa, w kwocie o ponad 14,5 mln zł wyższej od kwoty utraconych dochodów.

Wnioski

W świetle ustaleń kontroli NIK zobowiązała burmistrzów i prezydentów miast oraz wójtów gmin przede wszystkim do przygotowania (lub zaktualizowania, uwzględniając zmiany wprowadzone ustawą nowelizującą z 29 grudnia 2015 roku) i przedstawienia radom gmin projektów uchwał w sprawie sieci gminnych przedszkoli publicznych i oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz do określenia kryteriów rekrutacji do przedszkoli publicznych. NIK wskazuje także, że konieczne jest zintensyfikowanie działań na rzecz zapewnienia - od 1 września 2017 r. - opieki przedszkolnej wszystkim dzieciom w wieku od 3 do 6 lat.

Dyrektorzy przedszkoli publicznych powinni przede wszystkim przykładać większą wagę do prawidłowego przeprowadzania procesu rekrutacji, a także zapewnić taką organizację oddziałów przedszkolnych, aby ich liczebność nie przekraczała 25 dzieci.

Źródło: nik.gov.pl